בעזה"י, מיטוואך פ' במדבר כ"ו אייר, מ"א למטמונים, תש"ס לפ"ק

פרישע שקרים, זיופים וסילופים אין נאמען פון מהרש"ם מברעזאן זצ"ל

אין די היינטיגן צייטונגען, איז צוגעקומען א פריש רינגעלע צום לאנגן קייט פון זיופים וסילופים פונעם כת הידוע "שאינם מודים בעירוב", מיט וואס זיי פראבירען שוין א גאנצן ווינטער מבלבל זיין דעם דעת הקהל. מיט גרויסע שרייענדיגע אותיות, קומען זיי ארויס מיט ראשענדיגע נייעס: "געפונען געווארן א היסטארישע כי"ק פון הגאון מהרש"ם מברעזאן אקעגן אן עירוב אין ניו יארק".

שוין דער קעפל שרייט פון זיך ארויס: זיוף! ווייל אין דעם בייגעלייגטן כתב-יד-קודש פונעם מהרש"ם, שרייבט דער ברעזאנער רב זצ"ל קלאהרע דיבורים אז ער וויל מער נישט נעמען קיין שטעלונג דערין, נישט פאר, און נישט קעגן. מתחילה האט דער מהרש"ם ארויסגעגעבן א "היתר מרווח" מטלטל זיין אין מזרח זייט פון ניו יארק, אבער ער שרייבט אז זיין היתר איז געווען געבויט ווייל מתחילה "האמנתי לכל הציור שצייר לפני מצב הענין". אבער "אחרי זה הגיעני מכתבים מאיזה רבנים שם שהכחישו הציור שלו", איז צוליב דעם ערעור אויפן בילד פונעם מצב המחיצות פון מאנהאטען וואס איז פאר עם פארגעשטעלט געווארען, דערפאר זאל מען זיך מער נישט פארלאזען אויף זיין פריערדיגען היתר, ווי ער שרייבט "איני אומר היתר ולא יסמכו עלי בזה". אבער, ווי ווייט איז פון אט די ווערטער זיינע, ביז צו שרייבען "געפונען געווארן א היסטארישע כי"ק פון הגאון מהרש"ם מברעזאן אקעגן אן עירוב אין ניו יארק".

נאך א וויכטיגע נקודה קומט ארויס קלאהר מדבריו הקדושים פונעם ניי-געפונענעם כי"ק פון ברעזאנער רב זצ"ל, אז אויף אזא סארט ציור תמונה וואס איז פארגעשטעלט געווארן מתחילה צום ברעזאנער רב, דערויף איז יא גילטיג זיין היתר. זיין צוריק ציען איז נאר צוליב דעם פראבלעם אז ס'איז נתעורר געווארן ביי עם א ספק אין דעם ציור פון מאנהאטען פון וואס הרב סיגעל האט עם פארגעשטעלט, און אויך ווייל מ'האט עם געזאגט אז "בכל יום נעשים שם שינויים". דאס הייסט אין אנדערע ווערטער, אז אהן אט די דאזיגע שינויים אין די מציאות, איז נאך א ודאי גילטיג דעם מהרש"ם'ס ארגענעלע היתר.

אין זייער ארטיקל גופא, פראבירען זיי אומפארשעהמטערהייט אריין צו שלעפן דעם מהרש"ם, כאילו ער איז מסכים מיט אלע פלפולים ומסקנות פון ר' עזריאל לעמיל הערמאן ז"ל בעל מחבר ספר "מים רבים". כאילו דער מהרש"ם האט דערנאך צוריק- געצויגען פון אלע זיינע פסקים און הוראות בהלכות עירובין. בשעה אז דעם געפונענעם כתי"ק גופא שרייבט דער מהרש"ם קלאהרע דיבורים, "מפני חולשת גופי כעת, אי אפשר לי להזדקק לעיין בדברי פלפולו". דאס הייסט אז דער מהרש"ם האט איבערהויפט נישט געהאט בכח מעיין זיין אין הרב הערמאן'ס פלפולים (נישט ווי אין זייער פאלשע איבערזעצונג כאילו דער מהרש"ם שרייבט אז "איך קען נישט <u>געהעריג</u> מעיין זיין אין זיין דברי פלפול"). ווי יעדער בר דעת פארשייט אליין, אז צוליב'ן "מים רבים" פון הרב הערמאן, ווערען נישט אויסגעמעקט גאנצעטע תשובות פון פסקי מהרש"ם, ווי למשל, די הוראה פון ברעזאנער רב אז מ'קען זיך פארלאזען אויף "מחיצות בידי שמים", א.א.וו.

מיר וועלן זיך דא נישט אפשטעלן אויף די דברי פלפול פון הרב הערמאן, ווייל זיין גאנצע שקלא וטריא אין די חששות לגבי מאנהאטען, וואס דער כת הידוע ברענגען אראפ אין היינטיגן צייטונג, איז בנוגע צו מ'קען זיך פארלאזן אויף "מחיצות הים" פון דריי זייטן שנעשו "בידי שמים", און אויף די טרעין-עלעוועיטארס אויף די פערטע זייט פון מזרח מאנהאטען. זיינע פלפולים זענען לגמרי נישט נוגע לגבי ברוקלין, וואס פארמאגט מחיצות וואס זענען געמאכט געווארן "בידי אדם", וואס האבן א חשוב'ערן הלכה סטאטוס. און בפרט אז בארא פארק האט אן עירוב מיט א געהעריגן צורת הפתח, וואס מאנהאטען האט קיינמאל נישט געהאט. ווייל אין מאנהאטען האט מען קיינמאל נישט מתקן געווען אן עירוב.

כדי זיך איבערצוצייגן אז הרב הערמאן'ס חששות האבן גארנישט צו טוען מיט אונז, איז כדאי אראפברענגען זיין לשון השאלה ותחילת התשובה: "שאלה, פה בעיר נויארק בצד מזרח העיר הולך נהר האדסאן בג' רוחות, ובצד הרביעי הולך מסילת הברזל למעלה על עמודים גבוהים הרבה... וא"כ אותו חלק העיר מוקף מחיצות מכל צד, אי מותר לטלטל בין המחיצות או לא. תשובה - בדבר זה יש ה' חששות. א) חשש שמא יעלה המים שרטון. ב) חשש דאתי רבים ומבטלין המחיצה של הנהר שלא נעשה בידי אדם. ג) חשש של מוקף לדירה. ד) חשש על המחיצה הרביעית דשמא אינה מחיצה. ה) על רגל האסורה במקומה אוסר שלא במקומה, עכ"ל. זעען מיר דאך, אז די גאנצע היסטארישע באריכט פון כת הידוע איבער מאנהאטען אין היינטיגן צייטונג, האט אבסעלוט גארנישט צו טוען לעניננו אין שכונת בארא פארק ברוקלין.

נאך א געמיינע זיוף פון די כת הידוע, איז וואס זיי שרייבן כאילו הרב הערמאן האט אין זיין "מים רבים" מברר געווען להלכה, אז צום דין "רשות הרבים" דארף מען נישט האבן קיין ס' ריבוא ברחוב, נאר ס'איז גענוג ס' רבוא בצירוף כל העיר. אזא "בירור" עקזיסטירט נישט אין זיין גאנצען חיבור. דערצו שרייבען זיי נאך אן עם הארצ'ישען זיוף, אז אין "מים

רבים" שרייבט ער לגבי דעם דין פון "אתי רבים ומבטלי מחיצתא", אז אפילו די ס' רבוא גייען נישט דורך אויף איין ארט, נאר זיי גייען דורך ארום און ארום איבער די גאנצע לענג און ברייט פון די מחיצות, איז עס אויך מבטל די מחיצות. זיי ווייסן אבער נישט, אז אט דער גאנצער אויפטו איז נוגע נאר לגבי מחיצות הים, און נישט לגבי מחיצות שנעשו בידי אדם, כבנידון דידן, כמבואר להדיא בכל הפוסקים (עי' שו"ת חכם צבי סי' ל"ז, ושו"ת שאילת יעב"ץ סי' י"ז, שו"ע הרב סי' שמ"ה בקו"א, ושו"ת חתם סופר סי' פ"ט, ועוד, ועי' בשו"ת בית שלמה סי' נ"א שהאריך בזה. וכן כתב מפורש המהרש"ם בדעת תורה סי' שס"ג).

אגב, אויף וואס די כת הידוע שרייבן אז עס דארף נישט זיין קיין ס' ריבוא עוברים, נאר מ'איז מצרף מכל העיר, שרייבט קלאר דער מהרש"ם (ח"ג סי' קפ"ח), אז אויף די דאזיגע טענה "כבר ישב על מדוכה זו הרב השואל (המשכנ"י) בשו"ת בית אפרים וכו', און עס מוז זיין "ס' רבוא עוברים באותו דרך".

נאך א סילוף ברענגען די כת הידוע בשם דעם פלונסקער רב זצ"ל אין זיין שו"ת תירוש ויצהר, אז די רבנים פון ניו יארק האבן געטענה'עט קעגן דעם עירוב, אז גאנץ מאנהאטען איז א רה"ר דאורייתא, מחמת דעם טעם הנ"ל. אין צייט וואס דער פלונסקער רב שרייבט קלאהר 20 יאהר שפעטער אין שו"ת תירוש ויצהר (סי' ע"ג) וז"ל: "ובענין שטענו הרבנים, ש'ברחוב בראדוויי' יש ס' רבוא דהוי רה"ר (הרי משמע ברור דתליא ב'רחוב', ולא בכל העיר שהיו בה כמה מיליאן, וזו היתה טענתם), והשיבו המתירין, הא אין לו דין מפולש", עכ"ל. עס קומט טאקע א גרויסן יישר כח פאר די כת הזייפנים הנ"ל פאר ברענגען דעם פסק פון הגאון בעל תירוש ויצהר וואס איז געווען ראש הרבנים אין ווארשא, ווייל לויט זיין פסק (בצירוף מחותנו הגאון אב"ד סעראצק עיי"ש) איז אודאי דא אין בארא פארק האבן מיר נישט קיין רחוב וואס ס'זאל האבן ס' רבוא, און אויך נישט קיין רחובות מפולשין.

נאך אן עם-הארצות'שן זיוף פון די כת הידוע, איז דאס וואס זיי ברענגען אראפ פון הרב הערמאן'ס "מים רבים", אז ער זאל האבן געשריבן, אז אפילו אין מחיצות שנעשו בידי אדם, אויב עס געפונען זיך אין זיי פירצות יותר מי' אמות, איז עס א רה"ר מן התורה. דאס איז א פשוט'ער סילוף, ווייל הרב הערמאן רעדט נאר לגבי א דין דרבנן, אז דארט ווי ס'איז פארהאן א פירצה יותר מי' טאר מען נישט מטלטל זיין אהן א תיקון ע"י צורת הפתח (כמבואר בפמ"ג סי' שס"ג במ"ז ס"ק א', שו"ת בית אפרים סי' כ"ו, שו"ת מהר"י מסלוצק סי' י"א, ערוה"ש סי' שס"ב סעי' כ"ו, שו"ת אחיעזר ח"ד סי' ח', חזו"א או"ח סי' ק"ז, ועוד).

און ווידער נאך א שקר וואס זיי שרייבן בזה"ל: "ער (הרב הערמאן) איז אריבערגעפארן קיין אייראפע, און האט זיך מפלפל געווען מיטן ברעזאנער רב און מיטן סטאניסלאווער רב (בעל הרי בשמים), און זיי האבן מודה געווען צו זיינע טענות". זיי זענען מעלים פונעם ציבור ווען הרב הערמאן איז געפארען קיין אייראפע. ווייל אין די הקדמה צום "מים רבים" שרייבן די בני המחבר, אז זייער פאטער הרב הערמאן ז"ל איז ארויסגעפארן קיין פוילין אין שנת תר"ע (1910), א יאהר נאכ'ן הסתלקות פונעם סטאניסלאווער רב זצ"ל (כ"א סיון שנת תרס"ט), נו, אויב אזוי, ווי איז מעגליך אז דער סטאניסלאווער רב זאל האבן "מודה" געווען צו הרב הערמאן'ס טענות... און ווי שטארק דער מהרש"ם זצ"ל האט "מודה" געווען צו הרב הערמאן'ס איסור, זעהט מען פון דעם מהרש"ם'ס בריעוו, ווי דערמאנט פריער, אז ער נעמט נישט סיי וואס פאר א שטעלונג להלכה לגבי ניו יארק. נישט אומזיסט האט הרב הערמאן ז"ל קיינמאל נישט מפרסם געווען דעם בריעוו פונעם מהרש"ם, טראץ וואס דער ברעזאנער רב בעט זיך ביי עם "ויראה בטובו לפרסם שם מכתבי זה"...

ווער דער הרב הערמאן ז"ל איז געווען, איז אונז בכלל נישט נוגע, פונקט ווי ס'איז אונז נישט נוגע ווער דער הרב סיגעל ז"ל איז געווען. כבודם במקומם מונח. נאר לגבי וואס דער כת הידוע מאהלט א בילד כאילו הרב הערמאן איז געווען א גרויסער חסידישער גאון וצדיק, שטימט עפעס נישט אינגאנצען מיט די תוארים וואס דער מהרש"ם שרייבט אויף עם אין דעם דאזיגן געפונענעם כתי"ק, נישט מער ווי "הרב המופלג בתורה", ותו לא מידי, נישט ווי זיין דרך צו שרייבען אויף גאונים וצדיקים. אויך איז כדאי צו ציטירען א לשון וואס הרב הערמאן ז"ל אין די הקדמה צו זיין חיבור "מימי הדעת" אויף הלכות מקוואות, וזה לשונו: "ואף שהגה"ק מו"ה חיים האלבערשטאם מסאנץ עשה חיבור על מקואות ושמו דברי חיים... מ"מ לא יצא ידי חובתו בזה, שהדינים המחודשים שם המה מועטים... שהי' כותב בחפזון מפני אפס הפנאי שהי' לו טרדה בהרבה ענינים, ומפני כן במחילת כת"ה לא ירד לעמק השוה בהרבה ענינים"... דוכט זיך, אז פירושים זענען איבעריג!

דער כת הידוע פירן אויס זייער היסטארישן באריכט, אז דער היתר העירוב אין מאנהאטען פון די "נישט ערליכע רבנים, האט געברענגט אויך אין די שפעטערדיגע יאהרן ביטערע נאכפאלגן, פון וואס מיר לײדן ביזן היינטיגן טאג". ראויים הדברים על מי שאמרן, טאקע צוליב די דאזיגע עם-הארצים שאין בהם דעת, ואם אם דעת הבדלה מנין, צו קענען מבדיל צו זיין, צווישן מאנהאטען מיט ברוקלין, צווישן מחיצות בידי שמים צו מחיצות שנעשו בידי אדם, צווישן אן עירוב פון טרעין-עלעוועיטארס צו א מהודר'דיגן א גאנצע שטאט אדער נאר ארום א שכונה. ווער זענען די וואס "לײדן"? אויב נישט אונז, וואס מיר לײדן פון די דאזיגע מחוסרי דעה, וואס לויפן נאך יעדן שבת ווייבלעך מיט מיידלעך, שרייען און שעלטן "מחלליה מות יומת"... אזא מין טעראר וואס איז נאך נישט געהערט געווארן אין קיין שום עיר מתוקנת בעירוב בעולם.